

Minneloge 2017

I det spelet me kallar livet, er det eitt kort alle får utdelt, og det er ikkje ein joker, men ein svarteper med ljà på nakken. Nokre trur kanskje dei skal klara å kvitta seg med han, andre prøver å gøyma han blant dei andre korta, mens atter andre tenkjer at dei er så dyktige til å spela at taparstempelet og den sota nasa ligg så langt framme at det ikkje er noko å ta omsyn til. Likevel, alle blir svarteper til slutt, nokre ganske tidleg, andre held spelet i gong svært lenge.

Men er døden eigentleg berre svarteper? Faktisk er haldningane til døden mange og ulike. Felles for skildringa er bruk av bilete. Og kven er meir kompetente med bilete enn diktarane våre. La oss høyra korleis nokre av dei ser på «den siste fiende». Hans Børli seier det slik:

Døden er ikke slik:
En knokkelmann
som kveler ditt siste, ville skrik
med heslig hand.

Døden er ikke angst og ljà
og djevlekrav,
ikke måneskygger
rundt ei ribbet grav.

Nei, døden er fjell
som løfter sin svale snø
over vegen du drar.
Der skal du stå den siste kveld,
og se i skjær av solfalls-eld
hvor vakkert livet var.

Slik du en høstdag inni tømmerliene
forlater et bål
som ennå brenner - slik du
tar redskapen din og går
bort i skodda og stillheten
mens skjæret fra bålet du tente
famler over stammene bak deg,
over ansiktene til dem som
ble sittende att i lysringen -
Slik
skulle jeg ville bryte opp
fra dette livet.

Kolbein Falkeid sin korte kommentar til dødens realitet er heller ikkje særleg negativ:

Døden er ikke så skremmende som før.

Folk jeg var glad i

har gått foran og kvistet løype.
De var skogskarer og fjellvante.
Jeg finner nok frem.

Tove Lie har og eit positivt syn på utgangen av livet.

Tiden er en slags feber.
En dag er den over,
vi våkner forfrisket og seende. Ja, en feber,
en sykdom er tiden.

En dag ser vi ansikt til ansikt,
febertåkene vil vike,
ved tidens og tiders opphør finner vi klarhet.
En dag. Snart.

Og Øverland:

En vår skal endog det fattigste hjerte eie.
En stjerne skal våke over de mørkeste veie.
En drøm skal senke sig over det usleste leie.

Det venter oss alle bak øde år
en time av nådig smerte.
O, hvad vi hører og ser og forstår
ved cellens ensomme kjerte,
når englen Sorg over jorden går!

Og engang kommer den hellige natt,
da evighetens sordiner
forvandler den bitreste kval du har hatt
til hundrede fioliner.

Tanken på at døden gir inspirasjon til og perspektiv på livet, er mange diktarar opptekne av.
Åse Marie Nesse ser slik på det:

Ingen kan klare å tenke på
Døden hele tiden.
Livet trenger seg på med sitt
veldige nærvær
fyller lungene med luft
og hendene med daglige småting
skjønnheten lister seg inn
i sansene, fra alle kanter
med ufattelig sprengkraft.

Jeg har ingen bønn på
leppene lenger, jeg sier bare takk for mitt liv.

Om eg visste eg skulle døy i morgon, ville eg likevel planta eit tre i dag, seier Luther.

Haldis Moren Vesaas har noko av det same perspektivet

Bygg ditt dødsskip!" ropte D.H. Lawrence.
Ja visst, det skipet kan nok trengast om litt.
Men viktig er det óg å bygge sitt livshus.
Du har fått bygt i nesten all di tid på ditt.

Tidleg om morgonen kom du
til teigen som gøymde i si jord
dei steinane du skulle hente og gi form
og bygge av. Dine steinar heitte ord.

Gleda ved å bygge, og kjærleiken
til byggematerialet du har fått
er blitt større og større etter kvart
som ein lang dags timar har gått.

Men størst er nåden at det no, så seint,
enno kan skje deg at du finn
steinar til ditt livshus, og at du enno
maktar å forma dei og føye dei inn.

Likevel strittar me mot å få livshuset vårt rive, bli utsletta, borte.

Det må vera ein stad det blir gøymt
det vi lever i lag,
kvar stund vi har ledd og drøymt,
kvar nykveikt dag
kvar smil og kvar varleg hand,
kvar time av trøyst.
Ei rømd som har ævleg minne
og gøymer di røyst.

Det er for stort, det vi har,
til å siga ifrå oss.
Ein stad må det setja seg får
og bia på oss,
ein stad eg ikkje kan nemna
og ikkje forstår,
bakom dei slokna stjerner
og falma år.

seier Sigmund Skard.

Ja, kva kjem eigentleg etterpå? Dette spørsmålet har mennesket grubla på til alle tider. Eit vanleg ord for tilstanden etter døden er omgrepet «evighet», det som ligg utanfor tid og rom, og som me difor berre kan tala om i bilete, fordi me eigentleg ikkje kan vita noko om det me ikkje har erfart, «eit uoppdaga land som ingen vandrar har vendt tilbake frå», som Hamlet seier.

Religionane, som alle trur det finst eit liv etter døden, kallar tilstanden himmel, Guds rike, paradís, shangrila, utsløkking, samansmelting, den tilstand der alle sorgar er sløkte, alt er fridom, fred, harmoni, overflod.

Vegen dit er svært ofte skildra som ei reise over elva, over fjorden, over havet. «Han fører deg frelst over fjorden, heilt fram til den himmelske strand. Når døden sin brottsjø du møter, vil Jesus dra båten i land», syng den kjende salmediktaren Trygve Bjerkreim, og i sin «Hymne til havet» seier Jakob Sande:

Du har synt meg dei ljose strender,
Som ein gong gjennom blånar stig.
Når den siste seilassen endar,
Og når segla i kveldssol sig.

Og eingong når min livsdag hallar,
Skal eg vente med song i sinn,
Til i storsjø og storm du kallar
Til din evige fred meg inn.

Me er alle om bord i denne seglasen mot evigheten og det ukjende.

(Rod Stewart: I am sailing)

bita